

Bellesguard, un edifici i una lliçó d'arquitectura a l'any del seu aniversari (1409-1909-2009)

Martín I el Humano (Girona 1356 - Barcelona 1410) fou, entre 1396 i 1410, Rei d'Aragó, de València, de Mallorca de Cerdeña i Comte de Barcelona; així com també, Rei de Sicília entre 1409 y 1410. L'any 1408 va adquirir una finca a Barcelona a la que ell mateix va posar el nom de Bellesguard. En aquesta es va fer construir un petit palau per a la seva boda en segones núpcies amb Margarita de Prades (1385-1422) oficiada pel Papa Benedito XIII, el Papa Luna. Margarita era filla del Comte Pedro, descendent de la família real; la unió va durar tan sols 9 mesos incorporant aquesta finca a la Corona d'Aragó.

Aquest monarca va fundar en el seu palau el Convent de Padres Celestinos que després es van juntar amb els Mercedaris. A la mort del Rei, la seva viuda Margarita de Prades va repartir la majoria dels seus bens inclòs Bellesguard entre diferents ordres eclesiàstiques.

Cinc cents anys després, en el 1909, la Sra. Maria Segues, viuda de Figueras, va comprar aquesta mateixa finca als marmessors testamentaris del Bisbe d'Astorga, Don Juan Bautista Grau i Vallespinós que havia nascut a Reus i era molt amic de Gaudí. La Sra. Maria Segues va encarregar a Gaudí la construcció d'una casa-torre en aquella finca i es així com Gaudí va tenir l'oportunitat d'estudiar les ruïnes del petit castell. El seu anàlisi el va fer reflexionar sobre la restauració dels edificis i els aspectes constructius i materials de les construccions medievals. Aquests pensaments analítics estan presents en totes les solucions adoptades.

Tan gran va ser el seu interès que per salvar aquelles ruïnes d'una possible demolició, casi obligada per la situació del terreny on es trobaven ubicades va sol·licitar permís a l'Ajuntament per desviar el carrer, que aleshores s'estava dibuixant en el pla urbanístic, havent de fer un baixador. Amb aquesta finalitat es va construir un viaducte o pont amb columnes per a salvar la diferència d'altura del terreny, imprescindible per a construir el nou carrer sense perdre una sola pedra del castell medieval. Aquest viaducte seria el precedent dels que més tard es construirien per salvar les diferents altures dels camins del Park Güell, una estructura d'enginyeria complexa que resoldria de manera molt original i que encara avui passa desapercebuda per a la majoria de les persones que passen pel carrer i que únicament s'hi apropen quan estan assabentades de la seva existència.

Gaudí no fa un gran lluïment de la seva obra inclòs la restauració que fa del castell és tan noble i sense estridències que la seva presència ni tan sols es fa notar ni marca la seva creativitat, dicta una lliçó d'humilitat que ens ensenya el treball silenciós d'un gran artista. Per que no s'arribin a oblidar els successos històrics ocorreguts a Bellesguard, fa col·locar un escut de pedra tallada amb les dos dates separades per 500 anys que la casualitat va posar a les seves mans: 1409-1909. Aquest any 2009 es compleixen 100 anys des de que es va acabar l'obra de la casa i la restauració del castell i les seves torres. Les ruïnes que ell va trobar encara es conserven en perfecte estat, però la casa ha patit aquest darrer any un greu deteriorament que fa perillar la seva conservació. Els danys a la Torre de Bellesguard junt amb la creu que va ser retirada fa molt poc per evitar un desplom imminent de tota l'estructura de l'edifici, fan que enguany no sigui any de celebracions del seu centenari.

La ubicació tranquil·la d'aquesta finca, al costat del cementiri de San Gervasi que durant segles únicament vibrava amb el moviment del vent i dels ocells, en pocs anys es va veure afectada per infraestructures tan importants com la construcció de la Ronda de Dalt o les obres per a la construcció d'una gran tuberia d'aigua de 14 quilòmetres i sis metres de diàmetre que travessarà Collserola per a connectar les xarxes d'abastament dels rius Ter i Llobregat, per a la que es van realitzar fortes explosions amb dinamita que van provocar grans vibracions les quals probablement van produir esclatxes a l'edificació. Tot això passava malgrat aquestes construccions disposen de la protecció que atorga les declaracions oficials d'elements catalogats com "Monument Històric Artístic", concedit l'any 1969 i com a "Ben Cultural d'Interès Nacional" a la Torre Figueres Bellesguard, casa de camp.

Esperem que les noves tecnologies, la sensibilitat professional i els coneixements que s'apliquen per a la seva restauració ajudin a reparar el dany ja causat, ja sigui per l'envel·liment i desgast dels materials o pel maltractament que han rebut, i puguem gaudir de l'esveltesa de les seves formes i la textura dels seus materials dintre de 500 anys més ■

Luis Gueilburt ©

